

ШМК-нын хуралынга корген

Протокол № 1

Ооржак /Ооржак А.К/

« 31 » 08 2023 ч.

Директорнун ооредилге талазы-биле
оралакчызы чопшээрэн

Кар /Кара-оол Р.Ю./

« 31 » августе 2023 ч.

Школа директорунун

дугаарлыг доктаалы-биле бадылаан

Ондар /Ондар О.Б./

« 31 » 08 2023 ч.

ТЫВА ЧОГААЛ ЭРТЕМИНГЕ АЖЫЛЧЫН ПРОГРАММА

Класс: 11

Ооредилге номунун автору, ундурген чери, унген чылы:

Кызыл: Национал школа хогжудер институт, 2022

Ажылчын программаны
тыва дыл, чогаал башкызы
Ооржак А.К. кылган

2023-2024 ооредилге чылы

Тайылбыр бижик.

Тыва аас чогаалы, чечен чогаал чоннун чогаадыкчы салым-чаянынның боттук көстүүшкүннери болур. Аас чогаалы тыва чоннун ада-өгбелериниң чүс-чүс чылдарда чогаалдып, болбаазырадып келген сөстүн уран чүүлү болур. Ооң эстетиктиг чаңчылдарына даянгаш, делегейниң улустарының (эң ылангыя орус, моол) литератураларының үлегер-майыын эдерип, тыва чечен чогаал 20 чүс чылдың чээрбиги чылдарындан бээр боттанып келген. Амгы үеде тыва аас чогаалы болгаш литература Тыва Республиканың чонунун культуразының эң улуг доктаамал эстетиктиг чаңчылдарлыг уран чүүлү болу берген. Ол ам чонну чаагай чаңчылдарга, кижизидериниң, өгбелерниң алдарлыг төөгүзүн өөренириниң, келир үеге бүзүрөп болурунун идегелин быжыглаар чепсээ апарган. Ынчангаш тыва чогаалды өөредириниң программазы үндезин (базовая) деңнелге Тыва Республиканың Өөредилге яамызының «5-11 класстарга Программалар. Тыва аас чогаалы болгаш литература»(2012 чыл) деп номунга үндезилеп делгеренгей (развёрнутая) тургустунган.

Тыва чогаалды өөредириниң сорулгалары.

Аас чогаалы болгаш литература кижилерниң медреселин сайзырадырынга, сагыш-сеткилин байыдарынга, аажы-чаңын хевирлээринге, чоннун чаагай чаңчылдарын эдереринге аажок улуг салдарны чедирип турар, ынчангаш оларны уран чүүлдүн өске-даа хевирлери-биле холбаштырып өөретишаан, дараазында *сорулгаларны салган*:

-тыва улустун шаандагы болгаш амгы амыдыралы-биле, хосталга, аас-кежик дээш чоннун демисежи чораанын өөреникчилерге таныштырар, төөгүчү ёзу-биле угаап өөредир.

-Россияның хөй националдыг улустарының акы-дунма харылзааларын, кожа-хелбээ чурттар, депшилгелиг чоннары-биле харылзааларын көргүскен чогаалдар-биле чалыыларның интернационалды, патриотчу кижизидилгезин быжыктырар.

-Улустун аас чогаалының, литератураның курлавырларын аныяк салгалды чаагай идеалдарга, улусчу моральга, ужур-чурумга, төрөөн чуртунга, чонунга, төөгүзүнге чоргааралды, бойдуска, кижиге, дириг амытаннарга гуманистичи хамаарылгалыг болурунга кижизидеринге ажыглаар.

-Тыва литература амыдыралга тура-соруктуг, омак-сергек, бурунгаар чүткүлдүг, хей-аъттыг, күш-ажылга болгаш эстетикага кижизидип, ону алдаржыдып өстүреринге чепсек болур.

-Улустун аас чогаалының, литератураның теоретиктиг билиглерин быжыг шингээтиргеш, оларны амыдыралга ажыглап билиринге өөредир.

-Чогаалдарның идеялиг утказын, уран-чеченин медреседип, уран номчулгага быжыг хандыкшылдыг болурунга өөредир.

-Уе-үеде тыва литератураның шиитпирлеп турганы хөй айтырыгларын тыва чогаал эртеминиң башкылаашкынынга чаа чогаадыкчы, тывынгыр, ханы билии, хей-аът кирикчи эрудициязы, бодунун үлегерлиг чоруу-биле өөреникчилерниң дилеп тывар, сонuurгалдыг ажылдаарын чедип алыр.

10-11-ги класстарга тыва чогаал программаның кол сорулгазы – уругларның чогаал талазы-биле эге болгаш ортумак класстарга алган билиин улам ханыладып, школаларның тус-тус угланышкыннарынга дүүштүр өөредип таныштырары. Чаа үенин школалары үстүкү класстарга нити (үндезин) билигниң, профильдиг хандыр өөредириниң дээш оон-даа өске угланышкыннарынга дүүштүр өөренирин сүмелеп турар болганда, үстүкү класстарның өөреникчилеринге тыва чогаал талазы-биле билигни чаңгыс аай программа-биле бээри болдунмас.

Тыва чогаал. 11 класс

№	хуну		Кичээлдин темазы	Кичээлдин хевири	Кичээлге ажылдын хевири	Өөреникчинин билип алып ужурулуг чүүлү	Бажыңга онаалга
	план	факт					
Тыва литератураның амгы үези (2 шаг)							
1.			Кирилде кичээл	Кирилде кичээл	Башкының тайылбыры	11-ги класска өөренир чогаалдарның жанр талазы-биле онзагайы, тематиказы: роман, баллада, шүлүглелдерге башкының кыска тайылбыры.	Чай дургузунда номчаан номнарының кыска допчулалы
2.			Тыва литератураның амгы үези	Чаа тема тайылбыры	Ном-биле ажыл, план тургузары	Тыва литератураның амгы үези 2 үе-чадага хуваатгынар: 1970-1990, 1991 чылдан бээр амгы үе. «Уйгу чок Улуг-Хем» деп роман-эпопея, «Чылгычының өө» деп роман-тетралогия, «Тениң самы», «Өске кадай», «Кымның оглул?», «Эрги хонаштар», «Сыын чады» деп романнарның тывылганы. Очулга, литературлуг критиканың сайзыралы.	Конспект арын 3-6
3.			С. Сүрүң-оол. Чогаадыкчы намдары.	Авторнун чогаадыкчы намдары-биле таныштырылга кичээли	Ном-биле ажыл, башкының тайылбыры	С.Сүрүң-оол 1924 чылдың апрель 15-те Барыын-Хемчик кожууннун Акка төрүттүнген. Чогаал ажылын 1946 чылда эгелээн. Шүлүктөр чыындызы «Баштайгы ном» 1925 ч. Ол ниитизи-биле 22 проза болгаш шүлүк номнарының автору, оларның аразында эң билдингири «Көк-көк даглар», «Ынакшыл-дыр», «Кижиниң намдары», «Авазынга даңгырак»,	Доклад кылып

						«Өске кадай», «Тывалаар кускун».	
4.			С.Сурун-оол. Авазынга даңгырак.	Чаа тема тайылбыры	Ном-биле ажыл, номчулга	С. Сурун-оолдуң «Авазынга даңгырак» деп романында арагалаашкын темазын сойгалап чырытканы	23-ку арында айтырыгларга бижимел харыылаар
5.			«Авазынга даңгырак» . Темазы, идеязы	Чаа тема тайылбыры	Чогаал сайгарылгазы	Чечен-кыс, Чараш-оол, Чамбалдай, Самбылович – бо окур-хевирлериниң чогаалда туружу	Чогаалда тыва улустуң чаагай чаңчылдары кирген домактарны ушта бижиир.
6.			«Авазынга даңгырак» болгаш амгы үе	Кичээл-диспут	Сайгарылгалыг анализ	Тоожунуң утказын амгы үе-биле холбап тургаш, уруглар боттарының бодалдарын чугаалап билири.	«келир үеде мээң туружум» деп темага дыңнадыг белеткээр
7.			«Авазынга даңгырактың» уран-чечени	Кичээл-сайгарылга	сөзүглел-биле ажыл	«Авазынга даңгырактың» уран-чечениниң сайгарылгазын кылыр.	Улегер домактың утказын тайылбырлаар
8.			Чогаадыг- боданыышкын «Араганың үстүнге чам үнер»	Чугаа сайзырадылгазының кичээли	Чогаадыкчы ажыл	Үстүнде чогаалга даянып, уруглар боттарының бодалын илередири; орфография талазы-биле билиглерин быжыглаары. Ниитилелдиң чидиг айтыры – арагалаашкын дугайында уругларның билиишкини.	тондурер
9.			Частырыглар-биле ажыл. С.Сурун-оол. Ногаан ортулук	Чаа тема тайылбыры	Ном-биле ажыл, башкының тайылбыры	Чедер хөл дугайында билиишкин. Чогаалдың кол утказы	Номчуур арын 61-79
10.			С. Сурун-оол «Ногаан ортулук». Экология темазы.	Проблемниг айтырыг сайгарар кичээл	Чогаал сайгарылгазы	Экология темазы – амгы үеде чидиг айтырыгларның бирээзи деп чүүлду медрес билген турар ужурлуг. Чогаалга даянып, уруглар боттарыны бодалын илередири, орфография талазы-биле билиглерин	Экология темазынга бижиттинген чогаалдарны бижиир.

						быжыглаары.	
11.			Тоожунуң бижиттинген дылы, уран-чечени.	Сайгарылгалыг номчулга	сөзүглел-биле ажыл, ном-биле ажыл	«Авазынга даңгырак» деп тоожунуң уран-чеченин, дылын сайгарар. Ооң онзагайын илередир.	Уран-чечен аргаларны ушта бижиир.
12.			«Ногаан ортулуктун» кол овор-хевирлери.	Сайгарылгалыг номчулга	Сайгарылгалыг номчулга	Тоожунуң овор-хевирлери. Оларның аажы-чаңнарының онзагайы.	Кол маадырларның овор-хевирлерин ушта бижиир.
13.			Чогаадыг-дүвүрел «Ырлап эвес, ыглап чыдар хөл»	Чугаа сайзырадылгазы	Чогаадыкчы ажыл	Үстүнде чогаалга даянып, уруглар боттарының бодалын илередири; орфография талазы-биле билиглерин быжыглаары. Ниитилелдиң чидиг айтырыы – экология дугайында уругларның билиишкини.	номчуттунар
14.			Тест-биле ажыл	Билиг хыналдазы	Тестилиг ажыл	Үстүнде өөрөнгөн чогаалдарның идеялиг утказын, овор-хевирлерин, дылының онзагайларын шиңгээдип алганын хынаар.	катаптаашкын
15.			Частырыглар-биле ажыл. Ю.Ш. Кюнзегеш. Чогаадыкчы намдары.	Кичээл-таныштырылга	Башкының тайылбыры	1927 чылда Тоожунуң Арбык деп черге төрүттүнгөн. 1942 чылда чогаал ажылын эгелээн. Баштайгы шүлүктери, проза чогаалы, басня, сонет, баллада, шүлүглел.	Дыңнадыг белеткээр
16.			Ю.Ш. Кюнзегеш. «Саргатчай»	Чаа тема тайылбыры	Чурук, Тываның картазы-биле ажыл	Бойдус темазы-биле кады ынакшыл темазын чырыдып көргүскени. Шүлүктүң уран-чечениниң онзагайы.	Доктаадыр
17.			Ю.Ш. Кюнзегеш. Шүлүктери «Украинага», «Казань», «Хадыңчыгаш»	Чаа тема тайылбыры	Шүлүк сайгарылгазы	Тайбың, дайын, маадырлыг чорук дугайында авторнуң шүлүктерниң онзагайы. Найырал темазын чырытканы.	Шүлүктүң идеялиг утказын сайгарар.

18.			Ю.Ш. Кюнзегеш. «Шүлүкчүнүн орнукшулу ыржым, шириин»	Чаа тема тайылбыры	Аянның номчулга, сайгарылга	Тываның улуг чогаалчызы С.Б.Пюрбюге тураскаадыг шүлүк, уран-чечени, кол идеялиг утказы.	88-ки арында айтырылгарга харыылаар.
19. 20.			Ю.Ш. Кюнзегеш. Шүлүглел «Куда»	Чаа тема тайылбыры	Номчулга	Эрги кудалаашкын деп чаңчылдың амдыгаа дээр артканы, ооң чамдык хоралыг талаларын шүлүглелде көргүскени. Хенчейниң күзел-соруун куда чаңчылы үзе кирген	101-ги арында айтырылгарга харыылаар.
21. 22.			Шомаадыр Куулар. «Баглааш». Кол омур- хевирлер. Уран- чечени.	Чаа тема тайылбыры	Сайгарылгалыг номчулга	Тыва литературада кол черни ээлеп, баглааштың омур-хевирин дамчыштыр тыва кижиниң амыдыралын көргүскен роман-биле таньштылары. Көшкүн чоннуң ыдыктыг демдээ баглааштың омур- хевирин диригжидип көргүскени.	Утказын чугаалаар.
23.			Чурумалдыг символ	Чогаал теориязы өөренир кичээл.	сөзүглел-биле ажыл	Чурумалдыг символ – амдыралдың дөмей талаларлыг болушкуннарын каттыштырып, оларга ниити демдек болуп чоруур хөй янзы уткалыг, боттуг омур-хевир.	Конспект арын 126
24.			О. Сувакпит. Чогаадыкчы намдары.	Авторнун чогаадыкчы намдары-биле таньштырылга кичээл	Башкының тайылбыры	1926 ч. май 9-та Чөөн-Хемчик кожууннун Баян-Дугайынга төрүттүнген. 1942 чылда чогаал ажылын эгелээн. Баштайгы ному «Өөрүшкүнүн ыры» 1955 ч. чырыкче унген. Номнары «Бичии өңнүктеримге», «Найырал», «Харым каш-тыр?», «Тывынгыр оол», «Чадаг ашак», «Үенин уну» д.о.о.	Илеткел кылыр.
25.			О. Сувакпит «Даг	Чаа теманы	Чурук-биле ажыл,	Тыва эки турачыларның омур-	130-ги арында

			Алтайы» деп шүүлүү, «Сат Бүрзеккей дугайында баллада»	тайылбырлаарының кичээли.	башкының тайылбыры	хевири, бодалдарын, күзелдерин чогаалда илереткени. «Бүгү боду хүлөрдиве шилчий берген Бүрзеккей- даа тиелелгевис сылдызы бооп...» деп одуругларның долу уткалыы, чурумалды.	айтырыгларга харыылаар.
26 27.			1. О. Сувакпит «Аревэчи» (шүлүктээн тоожу) 2. Тоожуда аныяктарның омур- хевири	Чаа чогаал-биле таныжылга Быжыглаашкын	Чогаал анализи, үнелел бижири	Тывага 30-40 чылдарда чырыдыышкын херээнин аныяк- өскенни хаара тудуп эгелээнин, ол шимчээшкин арат аныяктарының киреринге эрги чылдарның моондак бооп турганын шүлүглелде көргүскени. Бижик-оол-биле Анай- кыстың салым чолунга таварышкан бергелер. Маадырларның тура соруунун быжыы. Бижик-оолдун журналист мергежилин шилип алганы. Чогаалдың амгы салгалга ужур-дузасы.	1. номчуур, арын 130-152 2. Омур- хевирилерни, уран- чеченин сайгагарар.
28.			К.-Э. Кудажы. Чогаадыкчы намдары	Авторнун чогаадыкчы намдары-биле таныштырылга кичээли	Башкының тайылбыры	1929 чылдың декабрь 13те Удуг- Хемнің Ийи-Талга төрүттүнгө н. 1948 чылда чогаал ажылын эгелээн. «Баштайгы базым» деп шүлүктөр чыындызы 1958 ч. унген. Номнары «Ыржым булун», «Ырак булут», «Ырлыг булак», «Тараа», «Уйгу чок Удуг-Хем», «Ыы», «Шончалай», «Өңнүктөрниң дангыраа» д.о.ө	Авторнун улуг чогаалдарын бижиир.
29. 30 31 32			1. К.-Э. Кудажы «Уйгу чок Удуг-Хем» 2. Романның кол-кол маадырлары.	Чаа билигни бээриниң кичээли.	Башкының тайылбыры, номчулга, дыңнадыг	Дарлакчыларга удур чоннун соксаал чок демисели-романның өзек темазы. Романның сюжединиң хөй талалыы. Роман-эпопея деп билиишкинни	1 Роман-эпопея деп терминниң утказын словарьдан

33 34 35.			3. «Уйгу чок Улуг-Хемде» тыва улустун шаанда ниити байдалын илереткени. 4. Романда ядыылар болгаш байлар. 5. «Уйгу чок Улуг-Хем» Темазы, идеязы. 6. Романның композициялыг тургузуу. 7. Чогаалдың сөс-домаанда онзагай чүүлдери.			уругларга бээри. Сүлдемниг кезектин чогаалда туружу. Анай-Кара биле Буянный овор-хевирин романда өзүлделиг чуруп көргүскени. Мангыр чейзен, оглу Чудурукпай, Семен Домогацких оларның мөзү-бүдүжү. Революцияның чалгыын чогаалда чырытканы. Романы уран-чечениниң онзагай талалары.	бижири; 2. овор-хевирлер, 3. Номчуур; 4. романның тематиказы, 5. кол-кол төөгүлүг болуушкуннар. 6. номда айтырылларга харыылаар. 7. уран-чечени
36 37			Чогаалдыг «Уйгу чок Улуг-Хем»- баштайгы роман эпопея	Чогаалдыкчы ажылдың кичээли.	Чогаалдыкчы ажыл	Роман-эпопея деп чүүлдү бадыйткап билири. Төөгү револностуг чогаалдың идеялиг утказын ажыдары. Чогаалга даянып, уруглар боттарының мбодалын илередири; орфография, стилистика, пунктуация талазы-биле билиглерин быжыглаары.	Чогаалга түннел үндүрери.
38			Частырыллар-биле ажыл.	Каттаптаашкын кичээли	сөзүглел-биле ажыл	Орфография, стилистика, пунктуация талазы-биле билиглерин быжыглаары.	Өске литературада роман-эпопеяларның чижээн бээри.
39 40 41			1. К.-Э. Кудажы «Долуманың хуулгаазыны». Рольдап номчулга 2. Чогаалдың идеялиг утказы 3. Комедияның уран-	Чаа чогаал-биле таныжылга	Чогаал сайгарылгазы	Комедияның амыдыралчы үндезиннери. Чогаалдың идеялиг утказы. Овор-хевирлериниң онзагайы. Чогаалдың уран-чечени.	Комедияның чижээн бээри. Овор-хевирлер, уран-чечени сайгарары.

			чечени				
42.			Оюн-кичээл «Сылдыстыг шак»	Катаптаашкын кичээли	өөредиглиг оюн	Оюн хевирлиг эрттирген кичээлден уругларны сагынгыр, тывынгыр чорукка өөредип, эрткен кичээлде өөрөнгөн чүүлдерин катаптап өөренир.	Шиинин 3 хевири бжири.
43.			Чогаал теориязы. Комедия-шии чогаалының бир хевири	Чогаал теориязын өөредиринин кичээли.	Конспект, бжимел ажыл	Комедия-амыдыралга каттырынчыг болгаш чиктиг чүвөлөрни көргүзөр, ниитилелдин четпес четпес талаларын сойгалап, кыжырып шооткан болур.	Конспект, арын 261.
44.			С.В. Козлова. Чогаадыкчы намдары	Авторнуң чогаадыкчы намдары-биле таныштырылга кичээли	Дыңнадыглар	1933 чылдың февраль 1-де Москвага төрүттүнгөн. 1962 ч. баштайгы шүлүктөр ному «Даш чонукчузу». Номнары «Шалыпчылар», «Кызыл оруктар», «Күженишкин», «Диңмитти дыңнай-дыр мен», «Орукка», «Аъттыг шеригжи кыс».	Реферат бжири.
45 46.			1. С.В. Козлова. Шүлүктери «Чаражын аар», «Казах ыры», «Агы». 2. Аянның номчулга	Чаа чогаал-биле таныжылга.	Шүлүктөрнүн аянның номчулгазы, сайгарылгазы	РСФСР-нин алдарлыг артизи, Тыва АССР-нин улустун артизи В.Ш. Көк-оолга тураскааткан. Композициялыг тургузуун, идеялыг утказын сайгарар.	1. Доктаадыр. «Чаражын аар» 2. Уран-чеченин сайгарар.
47			Тывада орус чогаалчылар.	Чаа билигни бээринин кичээли.	Башкыны тайылбыры	Тывада орус чогаалчылар С.В. Козлова, Е. Буратина, Э. Цаллагова болгаш өскелернин-даа чогаалдарын сайгарып көөр.	Өске номнардан конспект.
48.			С. В. Козлова. «Сыра»	Чаа билигни бээринин кичээли.	Номчулга	С.В. Козлова «Сыра» шүлүглели-Тывада билдингир хамның оглу В.Ш. Көк-оолдун дугайында.	Чогаал түңнел үндүрери.

49.			Чогаадыг ««Сыра» деп шүлүглелдин идеялиг утказы»	Чугаа сайзырадылгазының кичээли.	Чогаадыкчы ажыл	Чогаалга даянып, уруглар боттарының бодалын илередири; орфография, стилистика, пунктуация талазы-биле билиглерин быжыглаары.	тондур бижиир
50.			Частырыглар-биле ажыл. Е.Д. Танова. Чогаадыкчы намдары.	Авторнуң чогаадыкчы намдары-биле таныштырылга кичээли	Ном-биле ажыл	1930 ч. март 27-де Сүт-хөлдүн Кара-Чыраага төрүттүнген. Төөгү эртемненириниң кандидады. Баштайгы ному «Дамырак». 15 шүлүк, проза номнарының автору.	Номнарын библиотекадан эскээр.
51			Е. Танованың шүлүктери «Даглар», «Хүлүк-Бора».	Чаа чогаал-биле тыныжылга	Шүлүктөр сайгарылгазы	Е. Танова шүлүктери «Даглар», «Хүлүк-Бора» деп шүлүктериниң дөмей таларын илередир.	Тематиказын, уран-чечениң сайгарары.
52.			Е.Т. Танова «Самынаның сынын тепкеш...» (баллада)	Чаа чогаал-биле таныжылга	Номчулга	Самына (Саян) саннарының дугайында баллада пейзажты көргүскени. Уран-чечени.	Баллада деп терминниң утказын тодарадып бижири.
53.			Е.Д. Танова «Төрел-дөзүм» (баллада)	Чаа чогаал-биле таныжылга	Сайгарылгалыг номчулга	5 строфадан тургустунган балладаның үзүндүзүн өөреникчилерге билдирери. Аныяк чалгал дугайында чогаалчының бодалдары.	Уран-чеченин, омур-хевирлерни сайгагарар.
54.			Е.Т. Танова. «Арбас-Ойну мунувуткаш»	Чаа билигни бээриниң кичээли.	Башкының тайылбыры, сөзүглел-биле ажыл	60-маадырларның баштыңчызы Самба дугайында шүлүглел. Саглай – Самбаның ынак эжи, деткикчизи кылдыр көргүзүп турар.	Шүлүглелдин сөзүглелин тыпкаш, шуптузун номчуур.
55.			Кичээл-практикум. «Е. Танованың чогаалдарында омур-	Чугаа сайзырадылгазының кичээли	Карточкалар-биле ажыл	Е. Танованың чогаалдарында тыва кижиниң омур-хевирин ол үдеги амыдырал, төөгү-биле холбап	Е.Танованың чогаалдарын номчуур.

			хевирлер»			көргүскени. «Кара-Бай», «Дошкун чылдарның чазы», «Акым дугайында тоожу» бо чогаалдарда тыва амыдыралдың тыныжы, омур-хевирлерниң прототипти.	
56.			А.А. Даржай. Чогаадыкчы намдары	Кичээл- таныштырылга	Башкының тайылбыры	1944 чылдың ноябрь 3-те Сүт-Хөлдүн Суг-Аксынга төрүттүнгөн. 1964 чылда чогаал ажылын эгелээн. Баштайгы шүлүктөр ному «Төрээн черим» (1972). 16 шүлүк, проза номнарының автору. А. Грибоедовтуң «Угаандан човулаң», В. Липатовтуң «Көдээ черлерниң шагдаазы», С.Есенинниң шүлүктерин очулдурган.	Шүлүк доктаадыр
57			А.Даржай «Хемнер бирде сыыгай-даа бээр, дажый-даа бээр...»	Аянның номчулга кичээли	Аянның номчулга	Шүлүктү шээжи-биле аянның уран номчулга кылып билири	Философчу шүлүк деп чүл? деп айтырыгга бижимел харыылаар
58 59.			А.А. Даржай «Игил бызы» (шүлүглел)	Чаа чогаал-биле таныжылга	Ном-биле ажыл, башкынның тайылбыры	А.А. Даржайның «Игил бызы» деп шүлүглелинде хөгжүмнүн хуулгаазын күжүн көргүскени. Өскүс-оол биле Маңган-Актың амыдыралы. Тоолчургу чугаада бай биле яды кижиниң омур-хевирлерин уран-чечен көргүскени.	Шүлүглелдин композициязы Уран-чеченин сайгарар
60.			Чск. Э.Мижиттиң «Эгил, эжим, эгил» деп шиизи-биле А.Даржайның «Игил бызы» деп	Чаа билиг бээриниң кичээли	сайгарылга	«Аът баштыг игилимни» деп чоннуң ырызының уjur-утказын бо ийи чогаалда сирип көргүскени. Аъттың омур-хевирин диригжидип көргүскени.	Улустуң аас чогаалында аът дугайында чогаалдар.

			шүлүглелинин харылзаалы.				
61.			Чогаадыг «Аъттын омур-хевири чогоалдарда көргүскени»	Чогаадыкчы ажылдың кичээли	Чогаадыкчы ажыл	Аът – тыва кижинин сүлдези деп чүүлду чогаалга көргүзери. Чогаалга даянып, уруглар боттарынын бодалын илередири, орфография, стилистика, пунктуация талазы-биле билиглерин быжыглаары.	Чурук чуруур.
62.			Частырыглар-биле ажыл	ЧСК	сөзүглел-биле ажыл	Чогаадыгга орфография, стилистика, пунктуация талазы-биле кылган частырыгларын эдер.	номчуттунар
63			Литературлуг критиканың сайзыралы	Чаа билигни бээриниң кичээли.	Критиктиг статьяларлыг номнар-биле ажыл	А.Калзан, М.Хадаханэ, Ч.Чулдум, Ч.Серен-оол ук үе-чаданың чогаалдарын эки сайгарган.	Литературлуг критика дугайында илеткел
64 65			Очулга чогаалдары	Чаа билигни бээриниң кичээли.	Илеткелдер дыңнады	Чечен чогаалдың 3-кү үе-чадазынын чедишикени – очулга ажылы. Орус, алтай, хакас, якут, кыргыз, украин литератураларның шылгарангай чогаалдарын тыва дылче очулдурган. Орус дылче С.Пюрбюнүң, С.Сарыг-оолдун, Ю.Кюнзегештин, А.Даржайның, М.Өлчей-оолдун чогаалдарын эрттирген	Чижектерин бээр.
66			Катаптаашкын	катаптаашкын	Башкының тайылбыры	Чыл дургузунда өөрөнгөн чүүлдерин каксы катаптаары. 3-кү үе-чадада сайзырады алган жанрлар. Ук үе-чаданың тематиказы. Очулга ажылы, литературлуг чечен критиканың сайзыралы.	катаптаашкын

67			Зачет-кичээл. «Тыва литератураның 3-кү үе-чадазы»	Билиг хынаарының кичээли	Билеттерге харыы	Чыл дургузунда чедип алган билиглерин хынаары.	Роман, тоожунуң сайзыралын номчуур
68			Түңнел кичээл	Түңнел-кичээл	Тест-биле ажыл, удур-дедир хынажылга	Чыл дургузунда өөрөнгөн чүүлдеринге ниити түңнел үндүрери. .	Номчулга дептери кылыр